

FERDINANDY GYÖRGY (1935) Miami

FERDINANDY GYÖRGY

A hely

Akkor most hogy is van ez? Az ember negyven évig gürcöl egy trópusi szigeten. Negyven éven át hazakészül. Aztán – mint mondják – nyugalomba vonul, és visszatelepül oda, ahonnan útnak indult.

Szóval, nyugalomba vonul, és ebben a fene nagy nyugalomban gondolkodni kezd. Mindenfélét kérdezget magától. Például azt, hogy tulajdonképpen hol is van a helye a világban. Ott, ahol leélte az életét, vagy ahol véletlenül megszületett, és ahol most majd elkaparja egy idegen?

Vagyis hát a hely. Helyünk a világban. Ha ugyan van ilyen. Hát ez, ugye, mind gyakrabban foglalkoztat engem is. Valahányszor érkezik a Szigetről, a szigetemről üzenet. Nem csak gyászjelentés. Az adóhivatalból például évről évre ír valami Ramon. Nyilván valamelyik régi gyerekem.

A legfontosabbat a végére hagytam. Mert a harmadik, a legkisebb fiamnak bennszülött lány a felesége. Ő éli tovább az én félbeszakadt trópusi életemet.

Ez is egy ilyen furcsa dolog. Három fiút neveltem fel ebben a banánköz-társaságban. Édesanyjuk ugyan átpercolta őket Galliába, ők azonban, amint a saját lábukra álltak, egyik a másik után visszaszivárgott a kisgyerekkor paradicsomába. Az egyik Észak-, a másik Dél-Amerikába. Soha nem vált belőlük európai.

Szóval, mindhármuknak – ezt így mondtuk – latin a felesége. Én pedig újra itt, Budán. A szülőföldemen, ahová visszavágytam, és ahol fél évszázadon át nélkülem csordogált az élet. Vagyis ahol, ugye, senkit sem ismerek.

Úgy terveztük, hogy évről évre meglátogatjuk egymást. A nyári vakációban vagy az év végi ünnepeken. Vén pedagógusok álmodozása. Mert egy normális, civil ember életében nincsen se nyári, se téli szünet.

Ami engem illet, ráadásul egyre nehezebben mozdulok. Arról nem is beszélve, hogy egy átlagembernek sokhavi fizetése egy ilyen átruccanás. Egy szó mint száz, próbál beletörődni az ember, hogy későre jár, és semmit se lehet visszacsinálni. Hogy ez a fájdalmas elszakadás – végleges. A hely pedig, ami vár rám, a sírhelyem.

•

Volver, voolveer! Visszatérni! Ezt éneklük – mit éneklük?! –, vonyítják a trópusiak. Arra készülnek egész életükben, hogy hazahajózzanak. A dalt én is ismerem. Fájdalmas nóta. Nálam azonban másképpen alakult a dolog.

Minden úgy kezdődött, hogy egy hideg téli reggel felberregett az ágyam mellett a telefon. Filmesek kerestek. Illett volna tudnom a nevüket, de én – szégyen, gyalázat! – még az Oscar-díjasokat sem ismerem.

No, mindegy, mit szaporítsam a szót! Elmagyarázták, hogy megfilmesítenék az életemet. Borítékolták, hogy beleegyezem. Hiába magyaráztam, hogy nekem nem itt. Hogy nekem odalent, Délen zajlott le az életem.

– Tudjuk! – kiabálták. És hogy sebaj, van rá – így mondták – keret.

– Négyen megyünk – közölték. Ők hárman, a stáb és jómagam. Nyilván, hogy legyen, aki mutogassa a helyszíneket.

Hát ez – gondoltam – nem lesz nehéz. Fél nap is elegendő, hogy körbejárjuk a Szigetet. Hogy körbejárjuk? Én különben is a fiamnál maradnék, míg ők hárman élvezik a meleg tengereket.

– Mikor indulunk? – érdeklődtem.

Benne voltunk már a februárban, és itt, nálunk a trópus csak télen érdeklí az embereket. Nem árultam el, hogy csak a vízumokkal el fognak bíbelődni egy hónapot. És hogy nyáron olcsóbbak a légi utak.

Leintettek, volt pénzük, megtehették. Maradt a készülődésre még így is egy hónapom.

Az igazság az, hogy nem sokat készülődtem. Előkerestem az útleveletem, felhívtam a fiamat. Még sírtam is. Az, hogy nem családlátogatásra készülök, meg sem fordult a fejemben. Hogy az, ami vár rám, más dolog.

A filmesek időről időre rám csörögtek. Megnyugtattak, hogy minden oké, és hogy alakul a dolog. Megkérdezték, hogy el tudna-e minket szállásolni a fiam. A keret – úgy látszik – megfogyatkozott.

Én pedig mindent megígértem. Végül is – miért ne! – lesz egy kis turizmus. Körbejárjuk a régi helyeket. Papírt, ceruzát kerestem, elkezdtem összeírni az útvonalakat. A régmúlt mélyvizéből felmerült egy lányka képe is. Hogy rólam lenne szó? Az én életemről? Eszembe se jutott.

•

A filmesek felsorolták a terveiket. A spanyol óváros érdekelte őket. Végigmegyünk – magyarázták – az amerikai szállodasoron. A legfontosabb persze a tenger. Az öblök, a szirtek. A pálmaligetek. Itt nálunk ez kell.

Próbáltam kiböki, hogy én nem nyaralni voltam a trópuson. Nem jószántamból éltem egy banánköztársaságban száműzetésem negyven éve alatt. Ilyenkor begorombul az ember. Amikor elvonult a stáb, összetéptem gondosan összeírt útvonalaimat.

Később persze megnyugodtam. Végül is ez a film soha vissza nem térő alkalom. A Szigeten – úgy hallottam – rosszul mennek a dolgok. A haditámaszpontok bezártak, a jenkik magukra hagyták a pókhálós gyarmataikat. Az új nemzedékek talán már nem is akarják kivívni a szabadságukat.

Eszembe jutott, hogy mit tanítanék, ha most fedezném fel a Szigetet. A régi felkelésekről mesélnék? Elmondanám don Pedro, az utolsó nemzeti hős temetését? Vagy azt, hogy annak idején, ötven éve hogyan hallgattunk végig a Magdaléna-parkban egy forradalmárt? Egy Rubén nevű szőke gyereket?

A nagy emberekről mesélnék? Ciro Alegriáról, Oscar Levisről, a Nobel-díjas Vargas Llosáról, Juan Ramon Jimenezről, akik az én időmben mind itt tanítottak az egyetemen? Akkor don Jaimével kellene kezdenem. Neki köszönhető, hogy egy vidéki tanodából egyetem született a Szigeten.

Sort keríthetnék Pablo Casalsra is, aki itt élte le az életét, vagy az olyan íróbarátokra, mint Luis Rafael Sánchez vagy Elsa Tió, akiket az én fordításomban közöltek a magyar folyóiratok. A sor hosszú. Szóval, elkezdtem újra összeírni az úti jegyzeteimet.

A filmesek megkérdezték, hogy miért választottam ezt a légygypiszoknyi szigetet. Lesz majd néhány szó '56-ról is – mondták. A Forradalomról. Arról, hogy Franciaország hogyan fogadta a menekülteket. És ha már, akkor miért nem maradtam ott. Kikerülhetetlen volt, megint el kellett mondanom a százszor elismételt történetet.

Azt, hogy nem találtam polgári foglalkozást Galliában. Majd az a cetli a dékán ajtaján: „trópusi egyetem diplomás európai tanerőt keres”. Ezzel indítunk! – mondták. Letéptem a kockás papirost, átviszem a diákok törzshelyére, és egy részeg spanyolnak tollba mondom a jelentkezésemet.

– Ehhez fölöslegesen megállnunk – mondták – Franciában. Nem kell megszakítanunk a trópusi utat.

•

Vince nyolcéves volt, amikor a feleségem magunkra hagyott. A Forradalom történetén dolgoztam, és azt, hogy nem róluk van szó, nehezen viselik el az asszonyok. Kettesben mentünk vissza a Szigetre. Nem bántam: Vince mindig is inkább az én fiam volt. Úgy gondoltam, hogy ezentúl végleg az is marad. Útközben, Madridban megálltunk, vettem neki egy plasztik énekesmadarat.

A Szigeten senki se várt. Egy hosszú, hófehér épületben béreltem szobát. A balkonunk egész hosszában a tengerre nézett, a bárszékekről a kikötőt bámulhatta az ember, és az aprócska repülőteret.

Berendezkedtünk. Vince iskolába járt, lent, egy téglavörös flamboyánokkal borított utcácska mélyén állt a Casita del Sol, egy kis kanárisárga iskola. El se kellett kísérem, felnézett lent a sarkon, én pedig integettem neki kint a balkonon.

Egyetlen nagy ágy volt a szobánkban, én kívül, ő a fal mellett aludt. Így nem zavarta, ha égett a lámpa az íróasztalomon. Lett egy játszótársa is. Andrés pontosan alattunk, egy földszintes faházban lakott. Amikor felkiabált érte, Vince a nyakamba ugrott, és szaladt.

Itt, ebben az El Monte nevű épületben talált rá az első szerelem. Amarilisnek hívták a lánykát, Vince hosszú leveleket írt neki. Nagy szerelem volt, még felnőtt fejjel is gyakran emlegette a fiam. Tudtunk róla: Amarilis később egy pékségben, a Pan-Pepinnél dolgozott.

Ami engem illet, befejeztem a Forradalom történetét. Az egyetem ott volt a közelben, reggel végigsétáltam a Hipopotamus és a Café Valencia előtt, fel a Ponce de Leonon. Régen ez a Valencia volt a törzshelyem. Valamikor, eredetileg, gallok, gallegók voltak a tulajdonosok.

Hamar elszálltak az évek. A múltunkról soha nem beszéltünk. Hétvégén a tengerre jártunk, Vince jól úszott, még valami bajnokságra is benevezte az iskola. Máskor felmentünk a hegyek közé. Volt az őserdő mélyén egy vízesés, a Coca. Egy nagy, fehér függöny: elfedte a külvilágot, ha beálltunk mögé. Ezt a helyet nagyon szerette a fiam.

Így éltünk. Nem volt sok barátom, elég volt nekem ez a nagy szemű, kócos gyerek. Ma is őrzöm a rajzait. A leveleket, amiket nagy ákombákom betűkkel írt nekem. Elhomályosul a szemem, ha arra gondolok, hogy nemsokára meglátogathatom.

•

És itt ér véget az én történetem. Február végén a filmesek értesítettek, hogy nem kapták meg a támogatást. A trópusi út kútba esett. Mégsem látom viszont a helyet, ahol leéltem az életemet.